

Europa schrijft.

In deze nieuwe reeks artikelen bespreekt Harmen Hettinga telkens één schrijfmethode uit een Europees land. Al bladerend door de schrijfschriften worden opvallende zaken en wellicht overeenkomsten met Nederlandse methoden gevonden. Deze artikelen zijn niet bedoeld als zijnde een diepgaande studie, al worden wel de richtlijnen gevolgd die bij het beoordelen van een Nederlandse methode worden toegepast. Het is niet de bedoeling een algemeen oordeel uit te spreken, al is de neiging tot het geven van een eigen mening vaker aanwezig. Niet altijd zijn alle materialen die bij de methode zijn uitgegeven voorhanden. Ook de taal kan een probleem zijn. Maar het gaat hier om een kennismaking die onze blik kan verruimen. Aanvullingen en commentaren zijn welkom

1. Ierland

In Ierland is het zo, dat niet de school de schrijfschriften aanschaft, maar dat de ouders daar zelf zorg voor dragen. Vandaar dat de materialen van de verschillende methoden in de betere boekhandel te verkrijgen zijn. De schrijfmethode is in het Engels geschreven, naar mijn weten zijn er geen methoden in de Ierse taal, het Gaëlic.

Modern Handwriting for Irish Primary Schools

Auteur: Brendan Molloy

Eerste druk 2005. Herdrukken in 2008 en 2009.

De schriften zijn 19 cm. breed en 25 cm. hoog. De methode omvat negen schriften die 48 pagina's bevatten, behalve schrift B heeft er 80. In deze Ierse methode is er, wat lettertypen aangaat, grote keuzemogelijkheden voor de school. Men kan allereerst kiezen tussen verbonden en onverbonden schrift (joined letters en unjoined letters), vervolgens tussen verbonden rechtopstaand schrift zonder lussen of met lussen (unlooped of looped letters), en tenslotte tussen rechtopstaand of schuinschrift (upright of sloped Handwriting).

De methode kent één handleiding, het Teacher's Resource Book.

In deze handleiding is voor elk schrift een hoofdstuk gereserveerd.

We kunnen de schriften als volgt indelen:

- Voorbereidende oefeningen:

- **Schrift A**

- Onverbonden rechtopstaand schrift zonder

lussen:

- **Schrift B en Schrift 1**

- Verbonden rechtopstaand schrift zonder

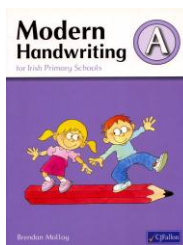
lussen:

- **Schrift 2, 3 en 4**

- Verbonden rechtopstaand schrift met lussen:

- **Schrift 2a, 3a en 4a**

In schrift 4 en 4a kan in beide versies gekozen worden rechtopstaand of voor schuinschrift.

Schrift A

Voorbereidende oefeningen.

Dit schrift bevat oefeningen op het gebied van visuele waarneming, het herkennen van vormen en kleuren, begrippen als op en neer, het

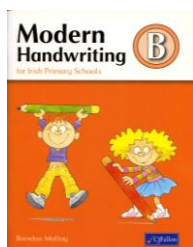
overtrekken, natekenen en afmaken van lijnen van verschillende lengte en het verbinden van stippen.

Dit alles in een gevarieerde en opklimmende moeilijkheidsgraad. Veel extra kleuroefeningen zowel aan boven- en onderkant van elke pagina. Er wordt gewerkt met een kleurpotlood of een gewone potlood.

Een voorbeeld van een oefening die bestaat uit het na trekken van een onderbroken lijn.

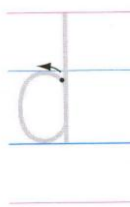
Deze oefeningen staan afgebeeld tussen rechte, hoekige, schuin oplopende en gebogen raillijnen. Nadat deze raillijnen eerst smaller worden, vervallen ze. De oefeningen met rechte lijnen staan horizontaal, vertikaal, of in een hoek van 80, 70 en 20 graden. Verder komen de boog, zaagtand, golfbeweging, ellipsvorm en de gesloten guirlande aan bod.

Schrift B

Dit schrift bevat de introductie van de onverbonden, rechtopstaande kleine letters, onder te verdelen in zeven familiegroepen:

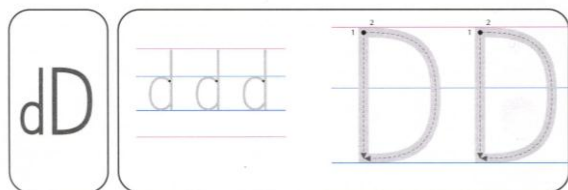
o, c, a, d, g, j – i, r, n, h, m – l,
t – v, w – u, ij – b,
p – s, e, z, x, f, k, q.

De voorbeelden zijn grijs en de hulplijnen, beginpunten en richtingpijlen zijn gegeven. De letters worden op analytische wijze geoefend. Op een pagina wordt alleen één en dezelfde letter geoefend. Na twee letters

aangeleerd te hebben, volgt een herhaling van deze twee letters.

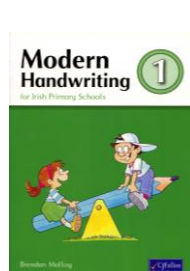
De verhouding van de letterzones is 9 : 12 : 9 en 8 : 10 : 8 en 6 : 8 : 6. Dus de rompletterhoogte neemt af van 12 mm. naar 10 mm. naar 8 mm. Na enkele herhalingspagina's, die met een rode R (Revision) zijn aangegeven volgt een toets.

Dan volgt een eerste kennismaking met de hoofdletters. De kleine letters staan naast de hoofdletters en worden vergeleken, besproken en geoefend.

Tenslotte worden de kleine letters geoefend in woorden van drie-, vier-, vijf- en zes letters en in enkele zinnen. De letters t en d zijn even lang als de l. De p en de q even lang als de g.

Er is veel witruimte op de pagina. De illustraties nemen veel plaats in beslag.

Schrift 1

Dit schrift begint met het 10 pagina's herhaling van alle kleine letters en hoofdletters in onverbonden, rechtopstaand schrift. Daarna worden woorden van twee- en drie kleine letters geoefend, gevolgd door met hoofdletter

geschreven eigennamen. Na twee toetsen volgen pagina's met zinnen waarin zowel de kleine letter als de hoofdletter van de te oefenen letter verwerkt zijn. Bijvoorbeeld:

Conor has a cuckoo clock.

Daddy drew a dancing dog.

Lil and Leo like lollipops.

Ook nu nemen fraaie illustraties een groot deel van de pagina's in beslag.

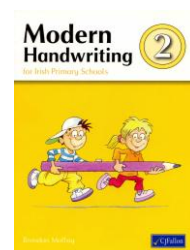
In de oefeningen is een duidelijk stijgende moeilijkheidsgraad te herkennen.

De letterzones verhouden zich als 8 : 10 : 8 en 6 : 8 : 6 en 5 : 6 : 5 en tenslotte als 4 : 5 : 4. De rompletterhoogte is respectievelijk 10 mm, 8 mm, 6 mm, en 5 mm.

Vanaf schrift 2 maakt men een keuze. Schriften zonder a leren de letters zonder lus, de schriften met een a, leren de letters met een lus.

De eerste 13 pagina's in de schriften 2 en 2a bevatten identieke oefeningen in onverbonden schrift, daarna gaan beide schriften hun eigen weg.

Er zijn dan ook geen illustraties meer.

Schrift 2

In schrift 2 zijn hulplijnen en beginpunten gegeven. Bij het rechtopstaand schrift zonder lussen, hebben de kleine letters geen ophaal, wel een eindhaal die halverwege stopt tussen basislijn en romplijn.

Behalve de letters b, o, p, r, s, w, x en z die geen eindhaal krijgen als zij aan het eind van een woord staan.

rob no up air

is how six quiz

De letters f, g, j en ij hebben nooit een eindhaal.

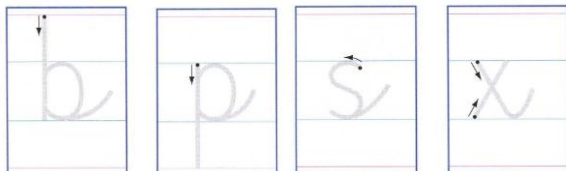
Het woord *after* krijgt op die manier een aparte uitstraling.

after going jump joy

De q wordt altijd verbonden met de u. Opvallend is de verbinding.

quickly

De kleine letters worden in groepen behandeld en in combinaties van twee- en drie letters. Allereerst de c, a, d en e. Dan de i, n, m en h, in combinaties met de eerder geleerde vier letters. Zo ook met u, l, t en k. en de o, v, w, r. Tenslotte de letters b, p, s en x, waarbij ons de verbindingshaal opvalt.

Dan volgt een herhaling van alle letters op alfabetische volgorde, zoals an, be, cat, did, end enz.

De letters f, g, j, ij, en z worden apart geoefend, omdat zij niet verbonden worden.

Daarna volgen de hoofdletters. Namen op alfabetische volgorde.

Aandachtspunten worden telkens boven aan de pagina vermeld.

Extra aandacht voor de verbinding vanaf de romplijn: ve, we, oe

Vanaf pagina 38 worden de letters t, d, q en p korter.

t d q p

Vraagteken en uitroepeteken zijn even hoog als de t en d.

De letterzones verhouden zich in het hele schrift als 4 : 5 : 4. Dus is de rompletterhoogte: 5 mm

United

Hoofdletters staan los van de rest van het woord. Alleen bij de U valt op dat de hoofdletter een enkele keer in verschillende schriften toch verbonden wordt. Wil de auteur ons duidelijk maken dat bij *Up* de doorgaande lijn meteen omhoog gaat naar de volgende letter en bij *United*, dat de letters toch maar verenigd moeten worden?

Una Up

In ons land zien wij het loskoppelen van de hoofdletters in de jaren zestig van de vorige eeuw al in de methode "Ritmisch schrijven" van de auteurs Engelhart en Brand. Met dat verschil dat de hoofdletters die in één doorlopende beweging met de eerst volgende kleine letter verbonden konden worden, ook verbonden werden. In hun alfabet waren dat acht hoofdletters. In hun boek "De didactiek van het schrijven" vermelden zij: "Verbind geen letters als de lettervorm zich er tegen verzet." Zij maken de hoofdletters ook iets kleiner dan de stokletters. Begin jaren zeventig is de methode uit de handel genomen.

Schrift 3.

Herhaling van het eerder geleerde.

De regels worden nu aan de voorkant afgesloten door een rode kantlijn.

Opnieuw veel twee- en drie letterwoorden die in een haal geschreven moeten worden.

Veel spreekwoorden en uitdrukkingen. De over te schrijven langere teksten zijn in het begin voorgeschreven, later gedrukt. Halverwege het schrift vervallen de beginpunten. Ook de liniering wordt vereenvoudigd door het wegvallen van de boven- en onderlijn. Op het eind wordt er alleen op een enkelvoudige lijn geschreven. Afstand tussen de lijnen is dan 10 mm. De letterzones verhouden zich als 4 : 5 : 4 en 3 : 4 : 3. De rompletterhoogte aan het eind is 3 mm.

De hoofdletters worden nu in drie groepen verdeeld:

1 haal : I – L – V – U – W – Z – J – C – O – S
 2 halen: B – D – K – M – N – P – Q – R – T – X
 – Y – G
 3 halen: A – E – F – H

Opnieuw aandacht voor:

De letters b, o, p, r, s, w, x, v en z aan het eind van een woord geen eindhaal.

De letters f, g, j, ij worden niet verbonden.

De letter q wordt altijd gevolgd door de letter u en verbonden geschreven.

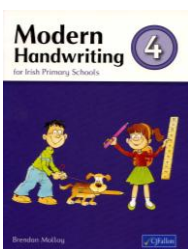
De afstand tussen de woorden in een zin is verschillend en loopt soms op tot 10 mm.

De opdracht staat bovenaan de pagina.

Try to copy each headline exactly.
 Try to make sure that each word begins and ends in the correct position.

De opdrachten zijn niet altijd juist. Letten op de lengte van de p en de q als ze niet in de tekst voorkomen, heeft weinig nut. Aandacht vragen voor de punt op de i en de dwarsstreep door de t, als in de gegeven 28 lettercombinatie slechts twee i's en één t voorkomt, eveneens.

Zelden wordt de letter structureel geoefend, die nu eens vooraan, dan weer in het midden of op het eind van het woord staat. Wel bij bijvoorbeeld: all , led , sly

Schrift 4

Teksten bestaan uit spreekwoorden en gezegden, eigennamen en initialen, informatie, weetjes, brieven, adressering op brieven en kaarten. Vanaf pagina 30 geen voorgeschreven maar gedrukte teksten.

Op twee pagina's komen illustraties voor.

In het schrift krijgen de volgende punten afwisselend de aandacht:

- afstand tussen de woorden,
- afstand tussen de letters,
- eindhalen tot halverwege de basis- en romplijn,
- juiste hoogte p, q, t en d,
- hoofdletters worden niet verbonden,
- de letters f, g, j, ij worden niet verbonden,
- de verbinding na de v, w en o,
- juiste hoogte stokletters b, f, h, k en l,
- juiste hoogte van de hoofdletters,
- juiste lengte g, j, en ij,
- de marge aan de voorkant,
- punten op de lijn, komma's aan de lijn,
- Het schrijven op de lijn,
- elke letter begint precies onder de letter er boven,
- elk woord begint en eindigt onder het woord er boven,
- zinnen beginnen met een hoofdletter en eindigen met een punt.

Bij de tien toetspagina's op het einde, worden per pagina telkens twee tot zes van de hierboven genoemde punten onder de aandacht gebracht.

Vanaf pagina 21 kan gekozen worden voor verbonden rechtopstaand schrift of verbonden schuinschrift schrift met een helling van 82 graden.

Als niet voor schuinschrift gekozen wordt, kan pagina 22 t/m 30 worden overgeslagen.

Nieuw is de aandacht voor tempo schrijven.

Hierbij moet een gegeven tekst in 3 minuten worden overgeschreven. Het aantal geschreven woorden wordt geteld en genoteerd. Het werk wordt op fouten gecontroleerd en ook dit aantal wordt genoteerd.

Bij de volgende opdracht wordt gevraagd of er meer woorden geschreven zijn dan eerst, en of er minder schrijffouten gemaakt zijn. Aantallen worden genoteerd.

Deze opdracht moet een aantal dagen achter elkaar herhaald worden.

De schriften 2a, 3a en 4a leiden van ongebonden naar verbonden rechtopstaand schrift met lussen, met in schrift 4a de keuze voor schuinschrift.